

Investeren in milieu

Het Nationaal Milieubeleidsplan brengt voor het bedrijfsleven ingrijpende veranderingen met zich mee. In essentie is een vergaande herstructurering van een reeks van bedrijfsprocessen aan de orde, met name in de agrarische, chemische en metaalverwerkende sector. Dat daarbij bedrijven afvallen, lijkt een onvermijdelijke consequentie. Daarnaast zullen andere bedrijven mogelijk in problemen komen, die wel vermeden hadden kunnen worden. Los van de vraag of de politiek te zijner tijd de *onvermijdelijke* consequenties ook zal blijken te willen dragen – hoe recht zal de politieke ruggegraat zijn als straks het Binnenhof weer gevuld staat met tractoren? – doet zich de vraag voor hoe een *onnodige* afbraak van op zich waardevolle economische activiteiten zoveel mogelijk kan worden voorkomen.

In onze (gemengde) markteconomie moet het bedrijfsleven de benodigde veranderingen in beginsel op eigen kracht tot stand kunnen brengen. Het is aan de overheid om de politieke milieudoelinden te vertalen in heldere normstellingen en in een duidelijk tijdpad om tot invoering van die normen te komen. Individuele bedrijven kunnen zich hier dan naar richten bij het opstellen en uitvoeren van hun strategische plannen. Essentieel daarbij is dat de overheid zich als een betrouwbare partner presenteert en niet tussentijds allerlei beleidswijzigingen doorvoert. Dan is het voor de bedrijven die de benodigde omschakeling daadwerkelijk moeten realiseren, immers onmogelijk om efficiënt op de toch al niet eenvoudige eisen in te spelen. Onnodige lastenverzwaring is dan het gevolg.

Op bedrijfstakniveau is intensief overleg nodig tussen overheid en bedrijfsleven over wat wel en wat niet haalbaar is. Het kan niet de bedoeling van dat overleg zijn de invoering van normen zo ver mogelijk vooruit te schuiven. Het is evenmin zinvol te strakke scenario's af te dwingen ten koste van de onnodige uitval van een groot aantal bedrijven. Tevens dient rekening te worden gehouden met de ontwikkelingen in het direct concurrerende buitenland.

De vraag rijst of de overheid niet moet proberen het proces te versnellen met subsidies, belastingfaciliteiten en eventuele andere instrumenten. Mijn antwoord daarop is ja en nee. Nee, in die zin dat de overheid niet moet proberen het onuitvoerbaar uitvoerbaar te maken door het dan maar te subsidiëren. Wij hebben in het verleden voldoende ervaring opgedaan met het 'succes' van een dergelijke stimuleringsbeleid. Ja, omdat bedrijven

M.J.L. Jonkhart

nu eenmaal reageren op economische prikkels. Bovendien zullen er in het noodzakelijke omschakelingsproces fricties optreden die tot onnodige vertraging of zelfs tot onnodige uitval van bedrijven zullen leiden. Zonder een steuntje in de rug is sprake van een vrijwel onmogelijke opgave.

Ik denk dan met name aan die situaties waarbij het om op zich gezonde, perspectiefvolle bedrijven gaat, maar waarbij bij voorbeeld de doorberekening van de kostenverhogingen als gevolg van de internationale verhoudingen met zodanige vertragingen gepaard gaat, dat de omschakeling voor het bedrijf zelf niet financierbaar is. Dit is duidelijk een probleem van tijdelijke aard: het overwinnen van een hobbel die het bedrijf niet op normale wijze en met behulp van een marktconforme financiering kan overbruggen. In die gevallen is de keuze: uitval of tijdelijke hulp om onnodige uitval te voorkomen.

Kiest men voor het laatste, dan moet er een gericht instrumentarium komen waarbij voor concurrentievervalsing gewaakt moet worden. Die hulp kan dan het beste worden geboden in de vorm van een overbruggingsfinanciering. Niet in de vorm van een subsidie of een belastingfaciliteit. Het gaat immers om een tijdelijk probleem. Terugbetaling moet uitgangspunt zijn, zij het dat de onzekerheden buiten het bancaire financierbare vallen. De analogie met het staatsgegarandeerde achtergestelde AA-krediet dringt zich op. Door bovendien net als bij dit AA-krediet te verlangen dat de kredietverstrekende banken althans een gedeelte voor eigen risico financieren, wordt bereikt dat het

betrokken bedrijf onderworpen wordt aan normale rentabiliteits- en andere marktcriteria, waarmee het bancaire apparaat werkt. Ook qua kostenefficiëntie is een dergelijk, zeer gericht werkend instrument aantrekkelijker dan generieke subsidies of fiscale faciliteiten.

Betekent dit dat er geen behoefte is aan het initiatief-voorstel Vermeend-Melkert? Daarbij wordt de mogelijkheid van een fiscaal vervroegde afschrijving – desnoods in 1 jaar – heropend voor bedrijfsinvesteringen die in het belang zijn van de bescherming van het milieu. Ik denk inderdaad dat de overheid het middelenbeslag dat met een dergelijke maatregel gepaard gaat, beter op een andere manier kan aanwenden.

Ondernemingen investeren wanneer die investeringen voldoen aan een minimale rentabiliteitseis. Fiscaal vervroegde afschrijving leidt tot uitstel van belastingbetaling en daarmee tot een rentevoordeel voor de ondernemer. Door dit voordeel wordt de marginale investering die net niet aan de rentabiliteitseis voldeed, alsnog over de streep gehaald. Dank zij de generieke werking van het instrument worden investeringen die toch wel tot stand zouden komen omdat zij voldoende rendabel zijn, ook gestimuleerd. Slechts een beperkt gedeelte van een dergelijke maatregel treft derhalve doel.

Voorts zijn er problemen rond het definiëren van investeringen, die al dan niet in aanmerking komen. In de jongste versie van hun voorstel denken Vermeend en Melkert deze vraag te beantwoorden via een door de overheid op te stellen limitatieve opsomming van bedrijfsmiddelen die in de prijzen vallen. De ervaring leert evenwel dat het milieubescherpende karakter veelal niet wordt bepaald door een individueel bedrijfsmiddel maar door een project als geheel. Sommige onderdelen van zo'n project staan op de lijst, andere niet. Zo'n lijst dreigt daarmee zijn doel voorbij te schieten: belangrijke milieuprojecten worden op deze wijze slechts voor een beperkt deel gesteund.

De milieu-inspanningen die voor ons liggen, zijn van een zodanige omvang dat het van het grootste belang is de beperkt beschikbare middelen zo gericht mogelijk in te zetten. Ongetwijfeld zullen er bedrijven zijn die profiteren van de voorstellen van Vermeend en Melkert. Of de samenleving als geheel op deze wijze uiteindelijk optimaal zal profiteren is echter maar zeer de vraag.

M.J.L. Jonkhart